

SVETI BJEŽ

Iz tranzistora sa kredence, ometana Talijanima, u valovima se probija ponoćna himna. Voda za kavu na trinogama je, u plamenu, začas uzavrela, kao u mikrovalnoj. U vatru bacam još jednu cjepanicu od metra. Gori pet šterika, u škafetu ih je još toliko, za do ujutro. **Fido** je, da me pusti na miru, dobio tunjovinu iz konzerve. U fotelji sam, s nogama na rubu kamina, u kućici na **Svetom Bjožu**. Na koljenima mi je prazan list papira. Umjesto da brišem tekst, bacam ga u vatru. Vanka zviždi bura, ali drva je u kućici za još dva dana...

Nina, prijateljica iz **Zagreba**, prošlog je ljeta ovo napušteno selo na brdu povrh **Komiže**, 300 metara nad morem, preimenovala u - **Sveti Bjež**. U desetak minuta hoda udaljenom **Dragodidu** često zateknem **barba Suića**, pilota "jastreba" u penziji, koji izvrsno oponaša velikog **gavrana**, "čuvara" Dragodida. Suićev **Sony**, **Blue Lady** i **Blaženka** dio su obitelji, makar su to pas, tovar i koza.

Ovdje je glupo kad se rasplamsa vatra na kaminu, a zazvoni mobitel. Gosti se zamole da ih utrnu ili ostave u **mobitelarniku**, krušnoj peći na početku sela.

TEUD I TEUTA

Možda i najznačajniji pronalazak na jadranskim otocima u posljednjih desetak godina je otkriće ilirskog svetišta u špilji **Nakovanj** na **Pelješcu**, s ogromnim penisom u sredini te darovima uokolo. Taj su pronalazak sami arheolozi nazvali **Teutina kurčina**, ili kraće - **TEUD!**

Izviru mi slike spuštanja i pentranja po **Krajicinoj** ili **Teutinoj špilji** kraj **Okjucine**, sela na sjeverozapadnoj strani otoka Visa. Ili noć na **Svetom Andriji**, "na posljednjem rubu Jadrana", podno **Krajjicinih** ili **Teutinih dvora**. **Jakša Fiamengo** mi je pred jednu partencu za Svetac potvrdio:

"Teuta je bila jako lijepa, bila je vamp!"

Na Svecu mi je **Franci**, član mlade posade *falkuše*, pričao o svojoj **noni Adrijoni**, koja je odrasla u Okjucini, a zaljubila se u momka sa Sveca. Njeni nisu htjeli ni čuti za tu vezu pa je Adrijona, ne budi lijepa, u malome kaiću odveslala tih petnaestak milja do pučinskog otoka, luda od ljubavi.

Prošle je zime partila i **teta Antonija**, koja mi je uvijek sa zavišću govorila o Teuti, ilirskoj kraljici izoliranoj na najdaljem otoku: "Svaki je misec minjala posadu od osam vojnika. Nije zimi na Svecu bila sama, ka ja."

DA BRDO NE PADNE NA KOMIŽU!

Čujem sa tranzistora: neslužbene brojke govore o 50 tisuća nezaposlenih branitelja. Sjetio sam se **pranone Tonine**, koja je na Svetom Bjožu rodila 12 ili 13 djece. Svi su joj sinovi bili u partizane. I svi su poslije rata utekli u Amerike.

Ispod Svetoga Bjoža, na litici prema Komiži, skojevci su u vrijeme talijanske okupacije ogromnim slovima napisali: TITO REPUBLIKA. Ta su se slova vidjela iz Komiže sve do ljeta 1992. godine, kada je na Vis, na oporavak, stiglo 500 invalida **Treće gardijske brigade**. Ljuti, ranjeni **Slavonci**, mnogi od njih vukovarski branitelji, netom pušteni iz srpskih logora, nisu podnosili partizanske parole i spomen ploče. Trojica njihovih predstavnika banuli su na vrata Mjesne zajednice Komiža, u maskirnim odorama, s časničkim pištoljima.

Glavni među njima, bojniki **Viktor**, čovjek koji je tri puta umirao - prvi put kad ga je probila granata i dva puta na operacijskom stolu - bio je kratak: "U roku od 24 sata sami uklonite komunjarske spomen ploče sa kuća jer bi mogle stradati kuće ako mi to krenemo skidati! A u roku od dva dana izbrišite ono TITO REPUBLIKA sa brda, da ne bi brdo palo na Komižu!"

Dva radnika iz Mjesne zajednice odmah su počeli skidati one najproblematičnije mramorne ploče, na kojima se spominjala Kom-partija, Komitet ovaj ili onaj i JNA. Nekoliko je obitelji ploče sa svojih kuća otuklo iste noći. Kako izbrisati TITO REPUBLIKA, kad je svako slovo od četiri metra, na teško pristupačnoj litici?

Zvao sam splitsku **Gorsku službu spašavanja** i oprezno, preko telefona, počeo objašnjavati o čemu se radi. Dežurni alpinist se nasmijao: "Ma, recite slobodno, vi hoćete da vam mi to nekako skinemo. Već su nas zvali za takve stvari, niste vi jedini. Poslat ću vam s prvim trajektom dva čovika s opremom, vi pripremite farbu."

Alpinisti su, u zadanom roku, izvršili zadatak: spustili su se na konopima sa Svetog Bjoža i bijelom bojom pokrili TITO REPUBLIKA. Uskoro je na rivi jedan od invalida otvorio kafić "U", ali se i to golemo "U" maklo nakon dvije, tri godine jer se vlasnik vratio u unutrašnjost. A u onu strašnu zimu 1991. godine, u vrijeme pomorskih blokada i zamračenja, po Visu su šetali bijesni, pijani oficiri JNA i vikali: "Upalite svetla, ustaše!"

ZVIRI I KALEBI

Dok su se **Hvarani** bogatili, **Višani** su, sve do ljeta 1989., životarili u vojnom logoru. Moji prvi rođaci, koji već desetljećima žive u **Kaliforniji**, morali su, sve do raspada **Jugoslavije**, mjesec dana prije dolaska na Vis, u posjet majkama, tražiti dozvolu iz **Beograda**, iz Ministarstva obrane!

Dobra se suradnja gradi među mlađim Hvaranima i Komižanima, među "zvirima" i "kalebima". **Zvir** je hvarski jedriličarski klub, a **Kaleb** je komiški klub padobranskog jedrenja. U što bi se ta suradnja mogla razviti najbolje je opisati kroz susret **Deana Roića**, hvarskog skipera, i **Pina Vojkovića**, komiškog paraglidera, direktora ALTERNATURE.

Dean je sa svojom ekipom, na krstašu dugom 12 metara, uoči **Svetog Nikole** doplovio do Komiže. Pino ga je odveo na **Hum** i namjestio padobran za dvojicu. Ukratko: letjeli su 30 minuta!

Roić mi je poslije opisivao: "Kao da još letim! Skiperi imaju spinaker, znaju da konopčić može nositi sto kilograma, znaju vjetar, a to je sve tako blisko padobranskom jedrenju! Uh, kako ću se hvalit mojim Hvaranima!"

U danima pred Svetog Nikolu letjelo je nad Komižom preko 40 paraglidera! Bila je blaga južina pa se nije uzlijetalo s Huma nego baš podno Svetog Bjoža, ispod litice na kojoj je prebrisano TITO REPUBLIKA. U isto je vrijeme u zraku bilo i po petnaestak padobrana, svaki u drugačijim bojama.

Pino vodi paragliderski klub, kapetan je mlade posade gajete falkuše, a zna i zaroniti do 90 metara dubine. Kad sam zadnji put vodio Deana i Pina na Sveti Bjož, razglabali su je li moguće spojiti letenje i jedrenje, to jest - može li falkuša jedriti uz pomoć padobrana i - obratno.

ZIMSKA NEJEBICA

U **Milenijskom zakonu za buduće otoke**, koji možete naći na ovom www, predlaže se da svaka morska županija ima ploveću javnu kuću - brod koji bi obilazio naša mala mesta. Još se pokojni **barba Smoje** hvalio kako je, doduše, kao gimnazijalac, "jeba svaku novu Talijanicu u nekom od tri splitska kažina". Strašna je otočna zimska nejebica, zato se mladež toliko i drogira. Druga je stvar što je nama lakše pročitati "silovati", "ubiti" ili "zaklati" nego "jebati", pa makar i ježa. A na kraju svega, vidi se kroz povijest, ostane samo velika kurčina.